

УДК 070.1:272-475:304.4(477)

НОВА ЄВАНГЕЛІЗАЦІЯ І МЕДІЙНІ ВИКЛИКИ: КОНТЕКСТ СВІТСЬКИХ ЗМІ УКРАЇНИ

Христина Давидчак

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,
e-mail: hrystik82@meta.ua*

У статті проаналізовано новий документ Католицької Церкви «*Evangelii caudium*» в контексті призначення ЗСК. На основі аналізу матеріалів релігійної тематики газети «День» висвітлено ключові завдання журналістів.

Ключові слова: євангелізація, Католицька Церква, Папа Франциск, ЗСК, медійні виклики.

Секуляризація сьогодні намагається звести питання віри і релігійності до внутрішньо-приватної справи особистості. Заперечуючи будь-яку трансцендентність, вона спричинила щораз зростаюче спотворення етики, послаблення відчуття особистого і колективного гріха і прогресуючий релятивізм, що призводить до загальної дезорієнтації, особливо в періоди дозрівання і юності, які дуже вразливі до змін [8].

В новому документі Католицької Церкви «*Evangelii caudium*» («Про проголошення Євангелії в сучасному світі») Папа Франциск акцентує: «Ми живемо в інформаційному суспільстві, яке постачає нас усякою інформацією без селекції на важливу й другорядну, і врешті-решт це доводить нас до жахливої поверховності в питаннях моралі. І тому нам потрібна освіта, яка вчитиме мислити критично й запропонує шляхи дозрівання у розумінні цінностей» [8]. Попри це, нам потрібна високоякісна релігійна публіцистика, яка б світоглядно орієнтувала в сучасному глобалізованому суспільстві.

Проблеми релігійної тематики у ЗСК у вітчизняному науковому просторі досліджують: А. Бойко, А. Юраш, В. Филипович, В. Єленський, Ю. Решетніков, І. Скленар, С. Губенко та ін.

Слово «євангелізація» – похідне від слова «Євангеліє» – з грецької – блага (добра) вість (звістка). За свідченням євангеліста Марка, Сам Христос ужив це слово, висилаючи своїх апостолів на проповідь: «Ідіть по всьому світу і проповідуйте євангеліє всякому сотворінню. Хто увірує й охреститься, той буде спасений, а хто не увірує, той буде осуджений». (Мк. 16, 15-16.)

Відомо, що поняття «нової євангелізації» ввів Папа Іван Павло II під час своїх відвідин Польщі у 1979 році. Нова євангелізація – це відповідь на потреби сучасної людини та народів, у нових культурних та суспільних умовах, це пошук нових шляхів, способів та висловів, щоб передати радість Доброї Новини, передати християнську віру та її цінності. Отже, метою нової євангелізації є передання християнської віри.

Варто зазначити, що нова євангелізація – це не проповідь якогось нового Євангелія. Її новизна полягає не у змісті, а у новій християнській ревності, у

методах і способах вираження, зрозумілих для сучасної людини, а також у тому, що основою нашої віри є не лише доктрина, а, насамперед, особа Ісуса Христа. Відомий польський режисер Кшиштоф Зануссі, відповідаючи на питання журналіста: «В чому, на вашу думку, полягає нова євангелізація?» відповів: «У тому, що й стара. Вона втім спрямована на країни, які до цього вважалися християнськими, але тепер євангелізувати їх доводиться заново» [6].

Як свідчить Радіо Ватикан: під час зустрічі Генеральної асамблеї Руху Діло Пречистої Діви Марії (26 вересня 2014 року) Папа Франциск в контексті обговорення питання Нової Євангелізації запропонував замислитись над трьома важливими, на його думку, дієсловами: споглядати, виходити й навчати. Папа наголошує: «Сьогодні, як ніколи, маємо необхідність у тому, щоби споглядати Бога і чудеса Його любові, перебувати у Ньому, який в Ісусі Христі прийшов, щоб розбити свій намет серед нас (пор. Ін 1, 14). Папа підкреслив, що контемпліяція – споглядання – не залишає ближніх у стороні, бо відсовувати людей це нарцисизм, споглядання себе, а не контемпліяція як споглядання Бога.

Друге слово, над яким запросив зупинитись у роздумах Папа Франциск, – це «виходити». Прикладом такого виходу є Ісус, який вийшов із лона Небесного Отця, щоби звіщати слово любові до всіх, аж до того, що віддав себе самого на хресті як дар. Ми повинні навчитись від Нього цієї динаміки виходу й дару, аби виходити «поза межі» себе самих і завжди безкорисливо сіяти Божу любов серед ближніх. Ми прийняли те, що Бог нам дав, власне як дар, безоплатно, тому й повинні безкорисливо ділитися цими дарами з іншими. Аби навчитись цього, слід стати експертами мистецтва діалогу – діалогу в різних непростих обставинах життя.

Пропонуючи роздуми над словом «учити», Святіший Отець процитував святого Йоана Павла II, який у своєму апостольському листі *Novo millennio ineunte* запросив усю Церкву стати «домом і школою сопричастя (єдності)» (пор. п. 43). Ми потребуємо школи людяності за мірою людяності Ісуса, який є Новою людиною, що на неї молодь усіх часів може дивитися і з неї брати приклад. Без належного формування нових поколінь буде ілюзією мріяти про здійснення серйозних і довготривалих проєктів, які б служили новому людству. [7]. Відповідно до цього, можемо моделювати такі функції релігійної журналістики як: споглядальна, виховна та повчальна. Своєрідною аргументацією цього можуть стати і міркування попереднього понтифіка Папи Бенедикта XVI, який під час зустрічі з католицькими журналістами у Ватикані виокремив три складові нової євангелізації в контексті її медіатизації.

Найперше це те, що сила Слова Божого не залежить тільки від нашої дії, засобів, коштів, того всього, що ми «робимо», але від Бога, який приховує свою силу і виявляє її у людській слабкості, являє свою присутність в тихесенькому лагідному вітерці (1 Цар. 19,12) і об'являє себе на хресному дереві. Ми мусимо завжди вірити в смиренну силу Слова Божого і залишити місце, щоб у нашому житті діяв Бог.

По-друге, зерно Слова, як у притчі про сіяча, падає також і сьогодні на добру землю, яка приймає Його і приносить плоди (Мт. 13,3-9). І нові євангелізатори є частиною цієї доброї землі, що дозволяють Євангелії зростати щедро, змінюючи власне життя та життя інших. У світі продовжує бути добра і плідна земля, навіть якщо зло сьогодні робить більше галасу.

По-третє, проголошення Євангелії, напевно, досягло границь усього світу, і навіть серед байдужості, нерозуміння, несприйняття і переслідувань багато продовжують також і сьогодні з відвагою відкривати своє серце і розум, щоб

прийняти запрошення Ісуса Христа для особистої зустрічі з Ним, і статися Його учнями [5].

Під час однієї з зустрічей дієцзальних делегатів у справах ЗМІ архієпископ Ріно Фізикелла у відповідь на питання про елементи нової євангелізації підкреслив: «Ми мусимо пояснити нашу віру сьогоднішньою мовою. Ми мусимо ясно сказати, чому ми є віруючими. Ми мусимо вміти сказати, що християнство є справжньою релігією. Чому тільки мусульмани мають право говорити, що іслам є єдиною справжньою релігією, а ми ні?». Потрібно говорити, оскільки тут йдеться про «питання ідентичності і сенс приналежності до християнської спільноти». У даному контексті медіа відіграють велику роль, щоб передати відповідне послання, і їх слід вважати «світом великих можливостей» [4].

Проаналізувавши матеріали релігійної тематики у світських ЗМІ України, можемо стверджувати, що більшість журналістів висвітлюють питання віри з позицій сенсаційності та заангажованості. Таким журналістам бракує професійності та специфічних знань в християнсько-церковній сфері. Спостерігається тенденція своєрідного «рекламування» Церкви, натомість журналісти мали б глибше проникнути в релігійні потреби суспільства, здійснити ґрунтовний аналіз їх та вивести відповідну тематику на шпальта своїх видань. При цьому важливо євангелізувати (нести Слово Боже) простою, зрозумілою мовою, без повчальних, проповідувальних інтонацій, що так характерні представникам конфесійних ЗМІ.

Та не лише українським медіа бракує професійності у висвітленні релігійної тематики. Так, під час однієї зустрічі, організованої Асоціацією журналістів «Новомедіа» та Оксфордським центром релігії та суспільного життя, відомий релігійний публіцист Террі Меттінґлі розповів про основні проблеми під час висвітленні релігійної тематики у світових світських ЗМІ: 1) ігнорування цієї тематики через брак місця, часу та ресурсів; 2) упередження через брак знань (неможливо розповідати історію, яку не розумієш); 3) упередження у зв'язку зі світоглядом журналіста чи редактора (важко висвітлювати тему, коли не розумієш, чому вона важлива для аудиторії); 4) ідейна антирелігійність. «Я не кажу, що всі журналісти повинні бути релігійними. Я кажу, що занадто багато журналістів практично нічого не розуміють у релігії. І у цьому основна проблема: вони не можуть зрозуміти силу певної тематики, тому що вона не відповідає їхньому світогляду». На його думку, релігію неможливо помістити в окрему рубрику, оскільки вона тісно переплітається з усіма сферами життя людини. «Просто журналісти повинні висвітлювати події, не ігноруючи при цьому релігійний контекст, якщо він присутній» [2].

Аудиторія світських ЗМІ здебільшого потребує відкритого й доступного тлумачення того чи іншого суспільного чи геополітичного явища з точки зору моралі та духовності. Тому журналіст, який працює з релігійною інформацією в суспільних ЗМІ, повинен подавати її з позицій світської людини, писати зрозуміло і нескладно, не ігноруючи важливості релігійного аспекту і в соціальній тематиці.

Св. Франциск Сальський, якого вважають покровителем журналістів, в одній із своїх праць радить говорити чи писати про Бога, перш за все, з любов'ю. Ось, що він рекомендує своїй героїні:

- «Ти не повинна повчати чи направляти, але говорити з натхненням, і тоді твої слова притягуватимуть серця... не уподібнюйся тим, хто кидає святі слова направо і наліво, не приносячи довіри тому, хто слухає» [9; с. 71].

- «Нехай твоя мова буде чистою, щирою, прямою, вірною і лагідною. Уникай штучності, подвійності, облуди, і якщо не завжди можливо говорити всю правду, ніколи не говори неправду. Якщо ти ненавмисно це зробила, тут же виправ це, зроби додавання або роз'яснення. Звикай ніколи не брехати умисне, ні заради вибачення, ні з іншого приводу, пам'ятаючи, що Бог є Бог істини (Пс 30.6). Вибачення щире має більше сили, ніж брехня» [9; с. 77].
- «Але найгірше – цинічне висміювання. Ніщо так не суперечить християнській любові, а тим більше благочестю, як презирство до ближнього. А насмішка і висміювання ніколи не обходяться без презирства. Ось чому це великий гріх. Цинічне висміювання – найгірший вид образи, тому що включає в себе презирство» [9; с. 72]. Однак, на думку Ф. Сальського, варто розрізняти поняття щирої, жартівливої бесіди, пов'язаної з доброзичливістю, та цинічного висміювання, що викликає сміх презирства.

Варто зазначити, що серед українських ЗМІ є кілька видань, які подають якісні, концептуально-аналітичні матеріали релігійного характеру: («День», «Дзеркало тижня», «Україна молода», «Вечірній Київ», та ін.). В цих виданнях є окремі рубрики, в яких релігійну проблематику представлено системно та повно.

До прикладу, аналіз матеріалів газети «День» дає підстави стверджувати, що це видання гідно презентує релігійну тематику й школа релігійної журналістики, започаткованої ще Кларою Гудзик – провідним релігійним аналітиком газети, продовжує свою успішну діяльність і в працях нових дописувачів: Ю. Чорноморця, П. Кралюка, Ю. Лавриш. Окрім того, газета часто публікує статті професіоналів цього напрямку, наприклад, матеріали архієпископа І. Ісіченка. Окрім матеріалів інформаційно – довідкового характеру, видання містить і аналітичні огляди релігійних подій, нариси про окремих релігійних діячів, концептуальні інтерв'ю з духовенством, тощо. Промовистими є такі заголовки: «2014 – рік духовних пріоритетів» (про результати комунікації між Церквою та суспільством); «Віра і XXI ст.» (про черговий Синод Єпископів УГКЦ, на якому шукатимуть відповідь на виклики сьогодення); «Жести смирення» (про діяльність Папи Франциска) та ін.

Завданням для ЗСК сьогодні – показати справжнє обличчя Бога, відповідати на питання: «Чи сучасна людина здатна повірити в Христа? Чи потрібне їй спасіння? Важливу роль в цьому зв'язі відіграють і світські журналісти, які залишаються вірними в світлі розуму й не є нейтральними по відношенню до Бога. Папа Франциск наголошує: «Не може так бути, щоб у новинах не повідомляли про факт, що на вулиці від холоду померла стара людина, натомість повідомляють про падіння на біржі на два відсотки. Це виключення. Не можна далі толерувати факт, що викидається їжа, у той час як люди страждають від голоду. Це соціальна нерівність...» [8].

В цьому контексті для журналіста – християнина важливо усвідомити й зреалізувати на практиці основоположні принципи, декларовані Папою Франциском:

- «Ні» новому ідолопоклонству грошей. Поклоніння золотому тільцеві (див. Вих. 32, 1-35) знайшло нову і нелюдську форму в поклонінні грошам і в диктатурі економіки без людського обличчя і без дійсно людської мети. Світова криза, яка б'є по фінансах і економіці, показує свою нестабільність і, понад усе, великі недоліки в антропологічному напрямку, який редукує людину лише до однієї з її потреб: до споживання.
- «Ні» соціальній нерівності, яка викликає насильство. Сьогодні часто чуємо заклики до більшої безпеки. Але допоки не позбудемося виключення і

нерівності в суспільстві та між різними народами, не можливо буде викоринити насильство. У насильстві звинувачують бідних людей і найбідніші народи, але без рівних можливостей різноманітні форми агресії та війни знайдуть родючу землю і рано чи пізно станеться вибух [8].

Такі настанови змушують ще раз переосмислити головне призначення ЗМІ сьогодні й констатувати, що ключовим викликом сучасним ЗСК є протистояння злу. Боротьба журналіста зі злом, в будь-якому його прояві, повинна здійснюватися зброєю правди, бути сильною та мужньою, щоб без страху, сумнівів та постійного вагання звіщати Добру Новину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вайгель Дж. Свідок надії. Життєпис Папи Івана Павла II / Джордж Вайгель. – Львів: Вид-во УКУ, 2011. – 986 с.
2. Кухарчук Р. Журналісти та редактори основних ЗМІ вирішують, що робити з релігійною тематикою. Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/kukharchuk/4a2a5e2bf02c9/>
3. Лось Й. Журналістика перед новим викликом/ Йосип Лось // Вісник Львівського університету. Серія журналістика. – 2004 . – Вип. 25. – С. 18–43.
4. Медійні виклики нової євангелізації. Режим доступу: http://www.catholic-media.org/ua/ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3608&catid=76&Itemid=100081
5. Мошич Й. Нова євангелізація – як виклик для цілої Церкви Христової. Режим доступу: <http://www.xic.com.ua/cerkva-pro/19-kultura/161-nova-jevangelizacija-jak-vyklyk-dlja-ciloji-cerkvy-hrystovoji>
6. «Нова євангелізація полягає в тому само, у чому й стара», – Кшиштоф Зануссі. Режим доступу: <http://www.credo-ua.org/2012/10/70709>
7. Папа Франциск: без належного формування нових поколінь є ілюзією мріяти про здійснення серйозних та довготривалих проєктів, які б служили новому людству. Режим доступу: http://uk.radiovaticana.va/storico/2014/09/26/papa_franzisk_bez_nalezhnogo_formuvannya_novih_pokolin_je_iluzieju/ucg-827674
8. Папа Франциск. Evangelii Gaudium – Радість Євангелія. Режим доступу: http://dc.lviv.ua/nauka_cerkvy/dokumenty/1815-evangelii-gaudium-radst-yevangelya.html
9. Сальський Ф. О благочестивой жизни/ Франциск Сальський. – Брюссель: Вид-во «Жизнь з Богом», 1994. – 122 с.

NEW EVANGELIZATION AND MEDIA CHALLENGES: CONTEXT OF UKRAINIAN SECULAR MEDIA

Chrystyna Davydchak

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky str. 49, 79044, Lviv, Ukraine
e-mail: hrystik82@meta.ua*

The article analyzes the new document of the Catholic Church «*Evangelii caudium*» in the media context. On the basis of the religious themes newspaper «*Day*» highlights the key tasks of journalists.

Key words: evangelization, the Catholic Church, Pope Francis, media calls.

НОВАЯ ЭВАНГЕЛИЗАЦИЯ И МЕДИЙНЫЕ ВЫЗОВЫ: КОНТЕКСТ СВЕТСКИХ СМИ УКРАИНЫ

Христина Давыдчак

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, 79044, Львов, Украина
e-mail: hrystik82@meta.ua*

В статье проанализированный новый документ Католической Церкви «*Evangelii caudium*» в контексте назначения СМИ. На основе анализа материалов религиозной тематики газеты «*День*» освещены ключевые задачи журналистов.

Ключевые слова: эвангелизация, Католическая Церковь, Папа Франциск, ЗСК, медийные вызовы.